

HORVÁTH PÉTER

Bogárvérrel

FORGÁCSOK EGY FAKERESZTRŐL

Simonyi Imre emlékének

– Most pedig – szólott az apátúr, ahogy a vesperas utolsó imája elhangzott – vacsora helyett valamennyien bemehettek a városba, hogy Borbála vigasságán részt vegyetek.

– Áldott legyen az Úr neve! – bömbölte el magát Pelbárt. – De mindjárt az övé után a tiédet foglaljuk imába, édes apáturam! Hadd csókolom meg a sarudat... mindjárt azután – hunyorított a többiekre –, hogy visszatértünk! Irány a város! Előre, testvérek!

– Ne olyan hevesen! – állította meg a kifelé igyekvőket az apátúr hangja. – Nem azért küldelek, hogy lerészegedjete, de épp ellenkezőleg!

– Ezt meg hogy érted? – imbolygott Pelbárt, mintha a rá váró élvezetektől már előre megittasult volna.

– A plébánia papjai távol tartják magukat az olyan vigalmaktól, mint a mai...

– Nagyon helyesen! – kiáltott közbe a szigorú Pius atya.

Az apátúr rámeredt.

– Úgy gondolod?

– Bocsáss meg – hunyászkodott meg Pius –, elragadtattam magam.

– Még a vita hevében sem szoktunk egymás szavába vágni... – mondta az apátúr –, de ha már így esett – mosolyodott el –, fejezd be, testvérem! – Tud az apátúr szívből mosolyogni. Ajka szélesre húzódik, szeme ragyog. Olyankor körötte is felderül a képe mindenkinek. Most nem úgy mosolygott. A szeme mozdulatlan maradt. – Valamennyien kíváncsian várjuk, hogy megokold a véleményedet!

Ebben tévedett, ezúttal senki nem volt kíváncsi Pius atya tudós okfejtésére. Mind indultunk volna, hogy mielőbb a városban lehessünk, a mézzel, borral folyó, vidám ünnepségen.

– Már rég félúton lehetnénk...

– Még elfogynak a mézes sütemények...

– Induljon az eleje!

– A város nem fut el! – harsant az apátúr hangja. – Ha egy testvérünknek fontos gondolata támad, azt türelmes figyelemmel, s nyitott szívvel fogadjuk magunkba a nap bármely órájában! Tied a szó, Pius. Beszélj! Hallgatunk, testvérem.

Pius nem tudta, mit tegyen.

– Hagyd el, testvér! – kérte Pelbárt. – Majd elmondod holnap...

– Mindannyian tudjuk, hogy a plébánia papjai nem mindig és nem mindenben viselkednek hivatásukhoz és rangjukhoz méltóan – szólott Pius mégis –, de azt az egyet igencsak jól teszik, ha afféle népünnepélyeken, mint ez a mai is... nem keverednek a részeg csőcselékkel! Isten szolgája ne alázza meg magát holmi torz örömeibe révedt tulkok közt – emelte a hangját –, hanem őrizze magát tisztának és érintetlennek, hogy méltó maradjon Krisztus szolgálatára és szeretetére! Bizony mondom néktek – harsogta, mintha szent ígét idézne –, maga is disznóvá válik, ki disznók közé téved!

– Én pedig azt mondom – szólott az apátúr, még mindig mosolyogva –, hogy bár sokszor igazad van, amikor, mostanában egyre gyakrabban, kiigazítod elhamarkodott és hibás vélekedésünket, ám most az egyszer tévedsz.

– Bizonyára, atyám – visszakozott Pius. – Te jobban ismered a tisztelendőket, hiszen, ha jól tudom, téged ők neveltek, s közülük léptél át a rendbe.

Pius mestere a szónak, retorikában verhetetlen. Alázatos főhajtással beszélt, amit mondott, ártatlan közlésnek tetszett, de a hangsúly, amellyel a szavakat ki mondta, baljós tartalmat sejtetett. Mintha abban, hogy az apátúr hajdan a plébánián nevelkedett, valami titkolni valóan szégyenteljes volna.

Az apátúr ajkáról elröppent a mosoly.

– Úgy van – bölintott lassan. – Mindenki tudhatja, soha nem titkoltam. Árva-gyerekként a plébánia papjai neveltek. Köztük és általuk ismertem meg a krisztusi ígéseket, az ő példájukon tanultam meg azt is, miként kell, s miként *kellene* – nyomta meg a szót – viselkednie az Úr pásztorainak. Fiatal voltam – folytatta halkán, de tagoltan, mintha a nagyothalló, vaksi Levendel atyának gyónna –, tele hittel, hálával és ambícióval. Minden vágyam volt, hogy pappá szenteljenek.

– Mégse történt meg!

– Nem. – Az apátúr komoran nézett Pius szemébe. – Akkor még nem.

Szajtátva figyeltünk. Már Pelbárt se araszolt a kijárat felé, hogy mielőbb az ünneplő városban lehessen, hanem leereszkedett az utolsó lócára, kissé előre dőlt, hogy az apátúr csendes szavait jobban hallhassa.

– Látván, hogy nevelőim és tanítóim, kiket szeretve tiszteltem, túl sokszor tévednek meg, túl sokszor engednek a kísértéseknek – vallott az apátúr –, túl sokszor ahhoz, hogy mindet véletlennek vagy az emberi gyarlóság jelének vélhessem, ifjonti lelkesültségemtől vezetve egy káptalani gyűlésen szóvá tettem mohóságukat, bírvágyukat és henyességüket. Az akkori plébános végighallgatta heves panaszáradatomat, majd azt mondta: bocsáss meg nekünk, fiam, és mi is megbocsátunk neked, valahányszor elköveted majd mindezen botlásokat és vétkeket. Mindössze egyetlen apró ígéretedet kérjük cserébe. Mi volna az, kérdeztem. Soha többet ne merészelj így beszélni a káptalani gyűlésen! Közülünk való vagy, a mi kutyánk kölyke. Elláttunk és ellátunk mindennel, egy hét múlva személyes köz-

benjárásomra maga a püspök úr fog pappá szentelni, ne szarj hát a terített asztal közepére!

Pelbárt felhörrént. Bár ő maga gyakran szólott ennél cifrábbakat, megszoktuk szabadszájúságát, észre se vettük, ha káromkodik. Most viszont az apátúr szájából hangzott el az auditoriumba sehogy nem illő ige.

– Egyetlen szó nélkül hagytam őket – folytatta. – Huszonegy esztendő voltam, nem értettem semmiféle világi mesterséghez. Amit gyerekkoromban apámtól a bányákról tanultam, rég elhalványult az emlékezetemben. De jól beszéltem a latint s a németet, kézírásom meglehetősen volt, gondoltam, elszegődöm írónak a várasházára. Nem vétettem fel, mint ahogyan a ringburger urak egyikének sem volt szüksége írődeákra, vagy ha lett volna is, nem engem óhajtottak. Nyilván a plébánia papjai óvták őket tőlem. Nem akartam elhagyni Selmecet, mivel itt születtem, szerettem a várost, miként most is szeretem. Elhalt apám rokant tárnameszterénél éltem néhány hétig, kegyelemkenyéren. Az ő javaslatára kopogtattam be a kolostorkapun, amely megnyílt előttem. Azóta szolgálom a rendet. Itt szenteltek pappá több mint húsz esztendeje. Közületek akkor csak tudós testvérem, Levendel atya élt ebben a házban, a régieket az Úr már mind magához vette. – Ránk pillantott. – Isten a tudója, nincs takargatni valóm előttetek, remélem és hiszem, sőt, elvárom, hogy ti is őszinték legyetek egymással, s velem. Soha senkit nem róttam meg, ha bírálta egynémely intézkedésemet, vagy felhívta figyelmemet valamely hibámra. Csak az vezethet, kit vezetni lehet. Csak az taníthat, ki tanulni is képes. Ami pedig a megjegyzésedet illeti – pillantott ismét Piusra –, amely szerint nem volna helyes, ha – miképp is mondtad? – Isten szolgálja megalázná magát holmi torz örömköbe révedt tulkok közt, hanem őrizze magát tisztának és érintetlennek, nos, én erre mondtam, s mondom neked újra, hogy tévedsz, testvérem. A pásztor a nyájhoz tartozik. Egy őbelőle. Ha valamiben, hát ebben különbözünk, s különböznünk is kell a világi papoktól. Mi nem tartjuk a pásztort a nyájánál különbnek. Nem hordunk súlyos ornátust, nem harácsoljuk a jövedelmeket, nem várjuk el a hívektől, hogy kezünket csókolják. Úgy öltözködünk, étkezünk és lakunk, mint ők. Nincs tehát semmi megalázó abban, ha bárányaink közt forgolódva osztozunk gyakori bánataikban és ritka örömeikben. A magára hagyott nyáj könnyen eltéved. A ti dolgotok, hogy vigyázzatok rájuk és óvjátok őket...

– Kitől? – kérdezte Pius.

– Saját maguktól – mondta az apátúr csöndesen.

– Köszönöm, apátúr – szólott Pius rekedten. – Engedelmeddel cellámba vonulva imádkozom mindannyiunkért az éjjel.

– Ne a celládban tedd – felelt az apátúr –, hanem a kapus fülkéjében, hogy kötelező szolgálata alól ma estére őt is felmenthessem.

– Úgy lesz – ígérte Pius.

Kettejükön kívül mind elhagytuk a kolostort. Az apátúr a szobájába vonult, Pius bezárta mögöttünk a nagykaput, mi pedig sietve ereszkedtünk alá az örömtüzekről fénylő, estéli várasba.

Pelbárt vezette a menetet öles lépteivel, nyomában az izgatott novíciusok trappoltak hebehurgyán nevetgélve, ugrándozva a szűz hóban, mintha betörtelen, fiatal csikók lennének. Utánuk a mindig vidám Tóbiás testvér bukdácsolt, őt követték az auditoriumban elhangzottakat tárgyaló barátok. A sor végén, kissé lemaradván tőlük, magam sántikáltam. Előttem az öreg Valentin atya baktatott, jókora somfabotjával döfölte a havat maga előtt, nem túl mély-e. Próbált az előtte haladók taposta, keskeny ösvényen maradni, de nem látott jól a reánk ereszkedő alkonyatban, lába meg-megbicsaklott.

– Várj, atyácska, majd én segítelek!

Bevárt, hunyorogva.

– Te melyik testvérem vagy?

– Csak a kolostorszolga.

– Áldjon meg az Isten, édes gyerelem! Hozd a botomat, ha beléd karolok, könnyebben megyek.

Ép kezembe markoltam a fegyvernek beillő, súlyos, kerek fejű fütykőst, jobbotomat nyújtottam az öregnek, hogy belém karolhasson. Teljes súlyával rám nehezedett. Vékony volt, de csontos. Jócskán elmaradtunk a többiek mögött, pedig én repültem volna a vigasságba, remélvén, hogy Dorkát viszontláthatom. Húztam-vontam szegény vaksi pátert, inkább akadályoztam, mintsem támogattam, de végül baj nélkül beértünk Selmec főterére.

Két máglya is fényeskedett ott, sárgán lobogtak a lángok. Ha egy-egy frissen tűzre vetett, fagyos fahasáb roppanva ketté tört a tűzben, vörös és kék szikrák szökkentek belőlük a feketülő égre. Körben hevenyészve felvert sátorok álltak, egyikben forró, mézes bort mértek, másokban törökmézet, kandiscukrot árultak, de friss, húsos lepényt vagy égetett cukorral csurgatott, puha kalácsot épp úgy kapni lehetett ott, mint különféle sípokat, mézeskalácsszívet, és egyéb csecsebecsét. Alig vártam, hogy közelebről megnézhessem őket, s válasszak közülük holmi apróságot az én Dorottyámnak. Még megvolt a cigányoktól visszacapott két rézpénzem. Ha ügyesen alkuszom, talán még egy üveggyöngyből fűzött nyakláncot is kaphatok érte. De hiába próbáltam jobbotomat gyengéden kivonni Valentin atya szorításából, nem eresztett.

– Mit látsz? – tudakolta.

– Amit te, atyácska!

– Nem csak a lábam, a szemem is gyenge! Maradj mellettem, gyerelem, és beszéld el, kik, hogyan mulatnak.

Magasra hágott a jókedv, Szent Borbálának hála abban az évben nem történt baleset egyik bányavágatban sem. A két örömtűz köré nyolcasokat írva fiatal bányászok nyargaltak a kedveseikkel, énekszóval, kipirultan kurjongatva.

– Hej, Borbála, Borbála!
Lángot vet a szoknyája!
Vesd le babám, vesd le!
Rövid már az este!

– Táncolnak – mondtam sóvárogva, pedig jól tudtam, hogy bice lábammal semmiképp nem állhatnék be a sorba. Mindenki rajtam nevetne.

– A tánc nincs éppen tiltva – mormogta az atya. – A kánai menyegzőn nyilván a Miurunk is ropta.

– Erről nem szól az Írás!

– Minden mégse férhet egyetlen könyvbe! – kuncogott.

Egy igencsak megtermett, harangszoknyás, nagykendős leányzó nevetve kiszökkent a táncolók sorából, három bányászlegény ugrott utána.

– Várj meg, nagylány! Majd én elkísérlek!

– Kíséred ám a...

– Te meg mit szólsz bele?

Épp előttünk mentek ököltre. Elrántottam előlük az öreget.

– Húzd meg, atyácska, itt a fal mellett, bajod ne essen! Hozok kandiscukrot neked! Koldulok forró, mézes bort, hogy átmelegítsen.

Horgas ujjai a karomba csíptek.

– Inkább azt mondd, miért ütik egymást?

– Egy szoknya miatt...

– Állítsd meg őket! – parancsolta.

Hát, ha valamihez, úgy éppen ehhez nem éreztem magamban kedvet, de meg bátorságot se. Mit érdekel engem a más szerelme! Meg aztán megtermett legény volt mindhárom. Úgy csépeltek egymást, hogy már a pusztá látványtól is elzsibbadt a képem. Ha meglegyintenek, egyből összeesem. Hogy találok meg akkor az én Dorottyámat?

– Mire vársz? – nógatott az atya. – Ugorj már közéjük!

– Elfutottak! – füllentettem. – Gyere, atyácska, menjünk mi is odébb...

– Eressz, te nyúlszívű! – mordult haragosan, megrántotta a csuhám ujját, a falnak penderültem. Elragadta tőlem a somfabotot, magasra emelve előre lendült. – Elég legyen ebből, istentelenek! – rikoltott fejhangon, csépelni kezdte a levegőt maga körül, de mint valami dervis. A három duhaj későn vette észre. Már nem öklözödtek, köpködve gyürmölészték egymást odalent, a hóban. A vaksi atyácska beléjük botlott, s kegyetlenül osztani kezdte őket. Egyiket a feje búbján érte, egyből elterült a havon.

– Az isten...! – hörögte.

A másíknak a bal vállára hullott az áldás. Üvöltve ugrott hátra.

– Hogy a rosseb... !

A harmadik kést rántott:

– Te meg bottal jössz ránk? – hunyorgott. – Majd adok én neked!

– Meg ne bökd, az Isten szerelmére! – Rikoltva a hátára ugrottam, de levett magáról, mintha megvadult ló volna. Még belém is rúgott. Meg is taposott. – Hol a botod, he? – meredt rám vérbeborult szemmel.

– Nem én voltam! – nyüsztettem, karomat védekezőn magam fölé emelve. – Ő volt az! – böktém gyáván a háta mögé. A legény fordult volna, de elkésett. Ha akarja, biztos nem találja el, de így, félig vakon, bőszen csapdosva, a vén szerzetes épp fiú a csuklójára sújtott. A csont reccsent, a kés kihullott a legény kezéből, s elsüllyedt a hóban.

– Mi van, latrok? – hunyorgott az öreg. – Hova lettetek?

Ekkorra már kisebb csődület támadt köröttünk, ki a három fiút, ki az atyát bízta, rakják meg egymást istenesen, mikor a szoknyás, aki miatt a verekedés kitört, hátulról rám rohant, s az arcomba karmolva nekem esett.

– Te vagy az oka mindennek!

Elkaptam a kezét, magamra rántottam. Azt hittem, menten szörnyet halok, a szuszt is kinyomta belőlem. Próbáltam a húsába marni, de mindenütt kemény volt, és olyan hatalmas, hogy sehogy nem leltem fogásra rajta. Bezzeg ő! Átkarolt, de mintha satuba fogna, s legurult velem az út menti árokba. Úgy eltűntük onnan, mintha ott se lettünk volna. De eltűnt a világ is. Szemem, szám, fülem, orrom megtelt puha hóval. Ennyi volt, gondoltam, most meghalsz, Nyulacska, belefűlsz a hóba!

De nem fulladtam bele, hála Vaszlolics Irénnek. Merthogy ő volt a hatalmas némbor, ki engem félig agyonnyomva az árok mélyére hengerített. Más bizonyosan ott hagyott volna, ám egyszer csak egy vasmarok megragadta a karomat, kirántott jeges koporsómból, hogy csak úgy repültem, s nyekkenve huppantam a fal tövébe. Nem győztem köpködni a havat, hogy levegőt kapjak. De akkor már Irén is segített, vaskos ujjával törölgette a szemem meg az orrom.

– Hogy kerülsz te ide, Isten buta kölyke? S mit ártod magadat a más dolgába?

– Én semmit se tettem! – prüszköltem. – Bezzeg te...

Akkorát kacagott, hogy a fülem belesajdult.

– Én csak táncoltam a körben! Kimelegedtem, gondoltam, hűttődzöm egy kicsit ott, ahol sötétebb... Nem tehetek róla, hogy mindjárt hárman is utánam eredtek... – pillogott sejmán. – Esküszöm neked, képzelni se bírom, mit akarhattak!

A három egymásra bőszült kan a hóban térdepelt, lesunyit fejjel hallgatták Valentin atya dorgálását.

– Istentelen dolog egymás ellen fenekedni az ünnepen! Nem tudjátok talán, hogy ki kardot ragad, az kard által vész el?

– Nincs is kardunk! – feleselt az egyik, megpróbált volna talpra kecmeregni, ám a somfabütykös megint hókon talált.

– Ideje van a szólásnak, ideje a hallgatásnak! – süvöltött az atya.

– Hogy jön ez ide? – pislogott a másik.

– Ne légy tiszteletlen – bökte oldalba botjával –, mert ha tényleg meg talállok csapni, sose mész el innen, csak ha ölben visznek!

– Mit akarsz tőlünk? – nyögte a harmadik.

– Gyónjatok meg! – huhogta az öreg.

– Most?! – hördült mindhárom. – Itt, a hóban? Neked?

– Most – bólított az atya. – Itt, a hóban. Nekem.

– Olyan Isten nincsen...

A bot megint lesújtott.

– Ne káromold, te, mert...

– Jól van, jól van, csak ne ütlelj! Mit akarsz hallani?

– Mindent! – huhogta az atya. – Szépen sorban. Honnan és mikor érkeztek, mit láttatok közben, mit ittatok, mit ettetek, miért ugrottatok össze...

Vaszlovics Irén megszorította a kezemet.

– Jól van, Füles, gyere, hagyjuk ezeket! Ha ilyen könnyen megszelídültek, nekem egyik se kell. – A zenészek felé húzott. – Gyere, táncoltass meg!

– Én? – pislogtam. – De hiszen nem tudok!

– Majd én megtanítlak!

– Sánta vagyok!

– Sebaj! – nevetett. – Ez a tánc is sánta. Az új, pozsonyi ugrós! Hopp, hopp! – kurjongatott, s mire szoltam volna, felkapott, feldobott, pörgetett, rángatott... Szégyen vagy nem szégyen, segítségért kukorékoltam.

– Mi van, Nyuszi, ölnek? – Kara barátom termett előttünk, fülig ért a szája. – Nem táncolnál inkább velem egyet? – pillantott Irénre.

Irén szeme elsötétült ahogy a vasgyűrő kovácsra nézett.

– Felőlem... – Megvonta a vállát. – Te is kovács, én is kovács... Éppen fordulhatunk egyet.

Lihegve botorkáltam ki a táncosok közül a tér túlsó szélére, ahol az egyik sátorban forró mézes bort, szomszédjában hűsítő szárazat mértek. Különös, de annál voltak többen. Az iszogatók közt Pelbárt atya szónokolt.

– Bizony mondom néktek, helytelenül isztok!

– Hogy-hogy helytelenül? – pislogott rá egy cifrán öltözött, kerekkepű kereskedősegéd.

– Nem érted, mi? – fordult felé Pelbárt.

– Nem, mert nincs mit érteni rajta! – bakkantotta a kérdező. – Az ivás nem helytelen, merthogy helyhez kötött. Ehhez a helyhez, itt! – röhögött körbe.

– Nem úgy helytelenül! – mordult rá Pelbárt.

– Akinek van pénze, az iszik, mint én! – szólalt meg egy másik, szintén jól öltözött, prémes bekecset viselő cimbora. – Akinek nincs pénze, szomjas marad, mint te, kódisbarát! Mi volna ebben a helytelen?

A hallgatóságnak mindkét válasz tetszett.

– Jól felválták a nyelveteket – felelt nekik Pelbárt –, de attól még tudatlan tulkok maradtok! Nyakaltok itt nyakló nélkül, pedig a borivásnak tudománya van, helyesebben mondva: művészete, amit egy rőfös vagy egy varga persze nem érhet fel észsel. Adjatok hálát az Úrnak, amiért engem közétek vezérelt, hogy kelően kiokosítsalak!

– Az iváshoz nem ész kell, hanem ital! – tromfolta le újból a kereskedősegéd.

Pelbárt legyintett. – Az nem ital, amit te iszol, az bizony csak lőre.

– Még hogy lőre?! – szólalt meg ekkor a sátorpult mögül a borát mérő gazda.

– Az én szőlőm messze földön híres, az én boromért még Pozsonyból is elzarándokolnak!

– Azt akárki mondhatja! – legyintett Pelbárt. – Szélhámósok mindenütt akadnak. Én értek a borhoz! – fordult a többiekhez. – Mielőtt az Úr szent hivatásomra elszólított volna, szőlőket gondoztam, pincéket őriztem. Nekem elég csak beleszagolnom a borba, már az illatáról megmondom, hány éves, s azt is, hogy honnan van.

– Gyerünk, mondd meg akkor! – A borosgazda megtöltött egy kupát. – Nesze, beleszagolhatsz!

Pelbárt odahajolt. Orrlikai kitágultak. Megremegett, behunyta a szemét.

– Mit mormogsz?

– Az Úr segedelmét kérem e fontos kísérlethez. – Busa fejét hosszan himbálta a kupa fölött, végül elmormolt egy áment.

– Na, halljuk, te szakértő! – szólt a borosgazda. – Ez a bor honnan van?

– Hordóból! – bődült el Pelbárt.

A hallgatóság felnevetett.

– Ezt jól megmondta!

A borosgazda méregbe gurult.

– Majd én is jól megmondom! Ha inni akarsz, páter, vedd elő a pénzed. Ha nincs pénzed, hordd el magad, ne rontsd az üzletem!

– Nem tudom rontani – mondta neki Pelbárt –, mert az illatát tekintve csakugyan jóféle borod van. A szőlő, ami adta, napsütötte, déli lejtő aljában termett, nem messze innen.

– Ezt eltaláltad! – hökkent a gazda. – Várj egy cseppet! – Térült fordult, új serleget töltött. – Ezt szimatold meg!

Pelbárt beleszagolt.

– Ez nem onnan való! – mondta. – Ráadásul öregebb...

– Öregebb – hunyorgott ravaszul a gazda –, de mennyivel?

– Azt csak akkor tudnám megmondani, ha mindkettőt megízlelhetem.

– Ízleled ám a, majd megmondtam, mimet!

– Ezek szerint mégis az az igazság, amit legelőször szoltam – vigyorgott a barát. – Halljátok, emberek? – fordult a tér közepe felé. – Ne gyertek ebbe a sátorba, mert itt hamis bort mérnek!

A gazda kiugrott a pultja mögül.

– Ne üvölts, te barát, az Isten szerelmére!

– Engem te ne fékezz! – mondta neki Pelbárt. – Én az Úr szószólója vagyok, az igazság bajnoka! Borban az igazság! – kurjantotta. – De csak a helyesen fogyasztott, jó magyar borban. Ez pedig, amit itt mérnek... – bömbölte – löre!

– Jól van, jól van! – csitította a gazda. – Isten neki, fakereszt, nem bánom, izleld meg!

Pelbárt mindkét kupát átvette tőle.

– Ez karcsú, emez testesebb, s följebről való. – Lögybölve vizsgálta, szimatolta őket. – Ebben több a napfény, azért zamatosabb lehet. A másik karcosabb, ütősebb. Hogyér' adod őket?

– A fakupában lévőnek fél garas, a másiknak két garas iccége.

– Lássuk, megéri-e? – Pelbárt előbb a fakupát emelte húsos szájához. Belelyalt, felszürcsölt egy kortyot, de nem nyelte le, forgatta a szája odvában, csócsálta, hümmögve.

– Mit cifrázod? – szólt rá a kereskedőseged. – Hörpintsd fel, ha már kidaloltad ingyen!

– Csiba! – mordult rá Pelbárt. – Nem serital ez, te! Azt egyből ledönti a torlán az ember, aztán böffent rá egyet, és jöhet az új korsó. De a borral, öcsém, másként kell eljárni. Főként a jófajta, magyar borral. Finoman, lassan, szeretettel. – Ismét kortyolt egyet. – Hm! Ez igen! – Nyelvével csettintett. – Megéri az árat! – pillantott a boros gazdára. – A fél garas talán még kevés is érte!

– Idd csak ki, bátran! – bízta, most már mosolygósan, a borosgazda.

Pelbárt felhajtotta a maradékot.

– Lássuk most emezt! Ez is magyar, ugye?

– Annyira, hogy nincs is magyarabb! – helyeselt lelkesen a gazda. – A tőkéket, melyeken ez a szőlő termett, egyenesen Tokajból hozattam, több mint hat esztendeje! Nehezen eredt meg, de már tavaly is bőven termett. November végéig hagytam érni a fürtöket!

Pelbárt a másik kupával is elbánt.

– Mennyei volt! – böffentette. – Bizton állíthatom, hogy az egész téren nincs ennél finomabb nedű!

– Halljátok, emberek? – kiáltotta boldogan a gazda. – Ide, ide! Mind ide! Halljátok a saját fületekkel, miként vélekedik az én magyar boromról az isteni igazság felkent szószólója!

– Felkent? Talán megkent! – Mérges képű, pöttöm, kerek emberke gurult eléje. – Ez így nem járja, fráter! – fordult Pelbárthoz. – Mit óbégatsz itt, he?

– Csakis az igazat – somolygott Pelbárt. – Apáturam azért küldött közéték ma este, hogy magatokat ennen magatoktól, butát az ostobától, okosan megvédelmezzem. Ezért hát megmondom, hogy tudván tudhassátok: ez a bor finom!

– Finom, az lehet, de hogy állíthatod, hogy az egész téren ez a legfinomabb, amíg az enyémet meg se kóstoltad?!

– Hagyd el, Rumcájsz! – vigyorgott a gazda. – Isten szolgája az én vendégem. Megihatsz még egyet – fordult Pelbárthoz.

– Miért inna nálad? – pattogott a pöttöm. – A te borodat már megízlelte! Gyere, barát, az enyémről is mondd meg az igazat! Német bor, Rajna-vidéki szőlőből van...

– Ha ragaszkodsz hozzá – tárta szét a karját Pelbárt – a tiédet is megkóstolhatom, Isten nevében...

– Aztán az enyémet, papocska, lelkecske! – érkezett lihegve egy távolabbi bor-sátor tulajdonosa. – Nekem szőke, szláv borom van!

– Jól van, jól van, csak sorjában, szépen... – indult útnak Pelbárt. – Hosszú még az este!

Egész csődület követte sátorról sátorra, mindenki hallani akarta tudós véleményét, s mind szakasztott úgy lögybölte, szürcsölte, csócsálta a bort, mint őkelme. De míg a többiek fizettek érte, Pelbárt széles torkán ingyen folyt le a bor, akár szőke volt, mint a szláv asszonyok haja, akár testes, mint a Rajna kincse, akár vörös, mint Krisztus urunk vére.

Kereskedősegedek, céhlegények, fényes szemű, vastag derekú cselédnők, de főként bányászok mulattak a téren. Egyre több párociska vált ki a táncból, s tűnt el a sötétbe futó utcák torkolatában, mintha a lányok nem győzték volna kivárni, mely napon hajt ki a hajnalban metszett Borbála-ág, hogy leendő kedvesük nevét megjövendőlje. Ha jól láttam, az én Kara barátom is elvitte Vaszlolics Irént a nagytemplom mögé, egy szellődzködő körre.

A ringburger urak gazdag házaik ablakából, függöny mögül lesték a vigadókat, épp úgy nem óhajtottak keveredni a „csócselékkel”, mint a plébánia papjai, kik még a nagytemplom kapuját is bereteszték az ünnepi estére, nehogy a mámoros hívek kárt tegyenek a berendezésben. Nem is hiányoztak ezek senkinek, csak nekem. Nekem se mind, csakis egyetlenegy. Keresztül-kasul bejártam érte a tere, de sehol nem botlottam Dorkába. A csecsebecséket kínáló sátrak mellett kötöttem ki. Faragott sípot, madárnyelvet, színes üveggolyót, hamis ezürtláncot, sarkantyút, csatot árult az egyik. A melléte lévő süvegcsukrot, törökmézet, s egyéb nyalánkságokat. Kiválasztottam közülük egy kéttenyérynnyi, piros mézeskalács-szívet.

– Mi az ára?

– Egy garas! – felelte az árus.

Próbáltam alkudni, de nem engedett. Megvettem a szívet, csuhámba rejtve bámészkodtam tovább, mit vehetnék még meg. A harmadik sátorban elhullott makkból, vadgesztenyeszemből, faforgácsból és fenyőtobozból szerkesztett figurákat árult egy nálamnál fiatalabb gyerek. Volt köztük kis számár, varacskos

disznócska, bárány, bőrmadzagon lógó, süveges manócska, épp oly gyűrött kép-
pel, mint amilyen az enyém.

– Válassz egyet, testvér! – bízott a gyerek. – Mindet magam készítettem.
Gonosz bányarémekek ezek, mint az igaziak, odalent! De ha amazok meglátják,
hogy egy testvérüket a nyakadba akasztva viseled, nem bántanak. Ha meg egy
lánynak kötöd a nyakába, olyan pajzánágokat suttog neki a manócska, hogy
nem bír a vérével, s nem hűtheti le más, csak annak a csókja, aki megvette tő-
lem...

– Ez itt mibe volna? – csipenttem fagyott ujjaim közé egy tüskés vadgesz-
tenyesipkát viselő törpincset.

– A manó egy garas...

– Ne nevetess, gyerek, inkább magam fabrikálok egyet...

– De nem ilyet! – pillantott rám. – Nézd csak meg jobban! Mindnek boros-
tján a szeme! A követ magam leltem, odalent.

– Csak nem bányász vagy? – nevettem.

– Pendelyes koromtól! – felelte büszkén, s szomorkásan cseppet.

Megsajnáltam. Láthatta rajtam, hogy habozok, mert összekotort egy fél tucat
állatfigurát.

– Ezeket ingyér adom a manódnak! A kiskrampuszok napokig eljászanak ve-
lük! Jó lesz a húgodnak vagy az öcsikédnek!

Elszorult a szívem. Hiszen ha testvérem lenne...!

– Üveggyöngyöd nincsen? – kérdeztem.

– Az nincs, de vannak itt kis szekerek! – mutatott egyet. – Legyet foghatsz be-
le, úgy húzzák, mint az igazit a lovak!

– Nincsenek itt legyek! – mosolyogtam.

– Tavasszal majd lesznek!

– Hol van még a tavasz...

– A szívekben – felelte a gyerek.

– Ki fia vagy? – kérdeztem.

Megmondta.

– Akkor rokonom vagy. Apád az én apám öccse.

Megrázta a fejét.

– Apámnak nincs bátyja.

– De volt neki – feleltem.

– Sose beszélt róla.

Mögöttünk, a tér keleti sarkában hangzavar támadt. Kurjongatva köszöntöt-
tek valakit vagy valakiket. Megvettem a manót, aztán elbúcsúztam a fiútól, hogy
megnézzem, kit üdvözölnek. Nagy embernek kell lennie, egész sokadalom tódult
össze a fogadására. Bicegve futottam el a tüzek mellett. Még a boros sátrak kör-
nyéke is kiürült, egyetlen alak imbolygott előttük, mint árnyék a hóban.

– Állj meg, Nyuszigyerek! Gyere, igyál velem! Megtanítlak inni Istenesen! – Pelbárt volt az. Messze kikerültem. Ekkor a fal mellől kinyúlt egy kar, egy marok megragadott.

– Mondhatom, szép dolog faképnél hagyni az öreget! – Valentin atya kapta el a grabancomat. – Hol kódorogtál, he?

– Téged kerestelek! – füllentettem.

– Akkor örvendezzünk ketten! – Belém karolt. – Vezess – parancsolta –, amerre a többiek mentek!

Mire odaértünk a tér keleti széléhez, a sokaság megnyílt, utat adva az érkezőknek. Két fáklyás legény tűnt fel az üdvözlők sorfala közt, s a nyomukban – csak nem? de igen! – hódrémes bundában az én Dorottyám apja, Pregitzer úr közeledett, s mögötte – Uramisten! – két nőalak lépdelt! Egy természetesebb, s egy vékonyabb, sudárabb. Kucsmák, süvegek repültek körülöttük az égre.

– Éljen, éljen!

Pregitzer úr megállt, bevárta lányát és asszonyát.

– Folytassátok, mintha itt se volnánk! – zengett erős baritonja. – Szóljon az a nádsíp, nyekeregjen a kolduslant! Mi is fordulunk egyet köztetek!

Ismét felzúgott a vivát, dobok pufogtak, kereplők csörögtek,

– Kit üdvözölnek ilyen kitörő örömmel? – tudakolta Valentin atya.

Kiszáradt a szám, mintha tapló volna a nyelvem helyén.

– A leggazdagabb... ringburgert... – nyögtem. – A felesége és a leánya van vele.

– Vezess elébük! – parancsolta.

Dobogó szívvel engedelmeskedtem. A tömeg körbe húzódott, mindenki Pregitzer úr táncát óhajtotta látni. A tekerőlantos legény megtekerte a szerszám kurbliját, a húrok felzengtek.

– Add a kezed! – fordult a nejehez Pregitzer. – Hadd lássák ezek a derék emberek, hogy Borbála tenéked is szent, s a mi szívünk is repes örömében, hogy együtt ünnepelhetjük őt a váras népével.

A nyenyérés egy lassúba kezdett, Pregitzer úr délcegen járta, elegánsan irányítván az asszonyt, ki láthatóan nem szokott efféle tánchoz, vagy valamiért nem akaródzott neki, de hallván a közönség biztatását, egyre pirosabban, ügyesebben lépdelt a zene ütemére. Dorka a fáklyavivők közül nézte őket. Borbála-ágból kötött koszorút viselt, mint egy királyi ékszert. Földig érő, hímzett, báránybőr köpeny rejtette karcsú alakját, nekem mégis úgy tűnt, mintha épp úgy látnám, minként reggel, mikor egy szál ingben szökkent fel a falra, hogy onnan elröppenjen. Most szelíd volt a szeme, tekintete oly gyermekien ártatlan, hogy elszégyelltem magam. Talán csak álmodtam a reggel történeteket. Ez a szízi angyal parancsolta volna, hogy a magam hús-vér Borbála-ágát mutassam meg neki, milyen mikor kihajt?

– Ne bámuld, mert kiesik a szemed! – súgta a fülemből Levendel páter. Furcsa ez a vénkori siketség meg vakság. Amit az öregek hallani és látni akarnak, mindig

érezékelik. Máskor bezzeg... Vagy Dorottya villámló szépsége tesz látóvá minden vaksi tekintetet? Nem csak mi bámultuk a lányt. A körülünk toporgók közül a legtöbb legény sem a szülők táncát, csakis Dorkát nézték, vágyakozó, sóvár tekintettel. Köztük volt a kereskedősegéd, kit Pelbárt inni tanított, meg egy másik, nyalonc ficsúr, kiben a vársi kémlész fiára ismertem. Kettéfésült, vállig érő haja ragyogott a rákent pacsulitól, úgy illatozott, hogy émelyegtem tőle. – Közelebb, közelebb! – löködött a páter.

Hiszen ha volna elég bátorságom hozzá, most odafurakodhatnék Dorka mögé, nyakába vethetném a manómat, had tegye a dolgát. Miért ne? Ha a szentföldről való talizmánok megóvhatják a viselőjüket, ha a szentek ereklyéi gyógyító csudákat tehetnek, miért ne segíthetné egy borostyánszemű gesztenyemanó az én szerelmemet? Könyökkel törtem utat a tömegben, vonszoltam magammal Levendel atyát is Dorka felé, mintha csak asszonyanyja táncát kívánnám közelebről látni.

Mi tagadás, lett volna mit nézni őrajta is! Dúskeblű, érett asszony, szeme, mint a feketeszén, haja, mint a legsötétebb éjjel. Ahogy a nyenyérés fürgébb ritmust tekert, s a sípos is rákezdte, Borbála anyja szinte nekivadult. Pörgött-forgott, hajladoxott az ura körül, mint a szederinda. Megnyílt ajka közül gyöngyfehér fogak ragyogtak, rózsaszín nyelvével csattogott, csettegett... Dorottya nem rá ütött, de nem hasonlított az apjára se. Hószín arcát fénylő rézhaj keretezte, s az a kiismerhetetlen, zöldeskék szeme...

Hideg volt az este, mégis megizzadtam. Jobb karom hajlatát az atya markolta, bal kezemben a vékony bőrszija bogozott manót szorongattam. Kis félkört írva a tömegben már csak egy lépésre voltam Dorkától, amikor valaki durván megasztított, fejem összekocant az atya kobakjával, bal kezemből kirepült a manó, éppen Dorka előtt hullott le a hóba.

– Szép kisasszony! – ugrott ki a sorból a pomádés nyalonc. – Ezt elveszítetted! – Fürgén és kecsesen hajolt meg, s felkapván a hóból az én csudatévő amulettemet, Dorka nyakába akasztotta. – Megengeded, ugye? – mosolygott a lányra, meg sem várva, hogy az rábólintson, vagy tán nemet intsen, megragadta a csuklójánál fogva, s a középre vonva táncoltatni kezdte. Most megjáród, gondoltam, ezt a lányt nem lehet csak úgy elragadni, akkora poffot kapsz tőle, hogy lenyalt hajad minden megkent szála égnek áll! De Dorka nem ütötte meg, hanem vörös haja tövéig pirulva, csillagszeplős arcán megadó mosollyal, engedelmesen lépdelni kezdett vele a muzsika egyre gyorsuló ütemére. Példájukon felbátorodva más párok is középre perdültek.

Nem tudom, honnét szállt meg ekkora bátorság, kirántván magam az atya szorításából, Dorkám lába elé vetettem magamat. Épp akkor ért véget a zene.

– Királynóm! – akartam szólni, de valaki a rosszabbik lábomra lépett, így csak egy hörrenés szakadt ki belőlem.

– Mit akarsz, te büdös? – meredt rám a kémlész fia.

– A manó... – dadogtam –, az amulettem...

– Eredj innen, kódís! – Lábbal taszított meg. Hallottam, ahogy a keblembe rejtett mézeskalácsszív a csuhám alatt kettéroppan.

S ekkor megesett a csoda.

– Miért bántod? – szólalt meg az én szépséges szerelmem, leguggolt hozzám, hogy talpra segítsen. Máig se tudom, hogy ebben a világban történt-e avagy a másokban, melyet csupán képzeletünk szavai alkotnak, Dorka szív alakú arca oly közel ragyogott előttem a fáklyák fényében, hogy édes lehetét a képemen éreztem, mintha eperajka az enyémet érintette volna. Bárhogyan is esett, a pillanat elröppent, Dorka felsikkantott. – Istenem, de csúf vagy! Egész megijesztesz! – Felszökkent mellőlem, a kémlész fiába karolt. – Vess egy garast a szerencsétlenek!

A ficsúr vigyorogva nyúlt az övéhez.

– Legyen inkább kettő! – bogozta erszényét, két rézpénzt halászott ki onnan.

– Nem kell a pénzed! – köptem immár másodszor a havat aznap este.

– Dehogynem! – fujtatott fölöttem a vaksi Levendel atya. – Kegyesen fogadjuk adományodat, ifjú úr, a kolostor nevében! Kövessétek ti is a jó példát, gyermekeim az Úrban! – fordult a köröttünk állókhoz. – Adakozzatok Borbála estéjén Krisztus szerelmeseinek!

Ekkor, mintha vezényszóra, más barátok is köröttünk teremtek, koldustarisznyájuk száját szélesre tárván fordultak az ünneplő tömeghez. Elsőként maga Pregitzer úr moccant, szélesen nevetve egy ezüst dénárt vetett Levendel atya addig nem tudom hol őrzött, rongyos iszákjába.

– Lám, a kolostoriak is velünk ünnepelnek! – szólott a tömeghez. – Had legyen hát számukra is emlékezetes ez este!

Nem sokan, de azért követték a példát, így a távollétükkel tüntető plébánia-papok adománygyűjtő perselye helyett a szerzetes testvérek tarisznyáiba hullottak a péterfillérek.